

KU LEUVEN BIBLIOTHEKEN IN TIJDEN VAN CORONA

Dirk AERTS

Stafmedewerker beleid KU Leuven Bibliotheken

■ Onze samenleving is dit voorjaar 2020 ten prooi gevallen aan een van de ergste gezondheidscrisissen sinds mensenheugenis. Voor de eerste keer gaat het bovendien over een pandemie die de hele wereld in haar greep houdt en alle lagen van de bevolking treft. Veel bedrijven en organisaties worden in hun bestaan bedreigd of worden in elk geval gedwongen om hun werking radicaal om te gooien. Wetenschappelijke bibliotheken vormen daarbij geen uitzondering. Deze bijdrage laat zien hoe KU Leuven Bibliotheken de coronacrisis heeft doorgemaakt, of ten minste wat wellicht slechts de eerste golf ervan zal blijken. Meteen wordt ook duidelijk welke factoren van belang zijn om als informatieleverancier en dienstverlener deze verwarrende tijden succesvol door te komen.

■ Ce printemps 2020, notre société est en proie à l'une des pires crises sanitaires de mémoire d'homme. De plus, pour la première fois, il s'agit d'une pandémie qui touche le monde entier et toutes les couches de la population. De nombreuses entreprises et organisations sont menacées dans leur existence ou du moins obligées de changer radicalement leur mode de fonctionnement. Les bibliothèques scientifiques ne font pas exception à la règle. Cette contribution montre comment les bibliothèques de la KU Leuven ont traversé la crise du corona, ou du moins ce qui pourrait n'être que sa première vague. Il apparaît aussi immédiatement quels sont les facteurs importants, en tant que fournisseur d'informations et de services, pour réussir à traverser cette période de confusion.

Coronakroniek

- *cursief*: maatregelen vanwege KU Leuven
- *niet-cursief*: maatregelen specifiek door KU Leuven Bibliotheken genomen

31 januari	<i>eerste reeks maatregelen en aanbevelingen</i>
11 maart	<i>voorbereiding online onderwijs - aanmoediging tot telewerk voor personeel en onderzoekers</i>
12 maart	eerste maatregelen - bibliotheken en leercentra blijven open met hygiënemaatregelen - aanmoediging tot telewerk en <i>skypemeetings</i> voor medewerkers
13 maart	reductie van het aantal werkplekken - interbibliothecair leenverkeer en in transit (i.e. boekenverkeer tussen de verschillende locaties van KU Leuven Bibliotheken) stilgelegd - aanmoediging tot <i>scan on demand</i>
17 maart	<i>opschorting onderzoeksactiviteiten</i>
19 maart	bibliotheken en leercentra gesloten voor het publiek - verplicht telewerk voor alle medewerkers wiens functie dit toelaat; andere bibliotheekmedewerkers aan de slag achter gesloten deuren
23 maart	fysieke uitleen compleet stopgezet - collectieve verlenging van uitleentermijn - fysieke collectie enkel nog beschikbaar via <i>scan on demand</i> - verruiming toegang tot e-collecties <i>scan on demand</i> voor erfgoed stopgezet
9 april	oprichting van werkgroep om een herstart van fysieke dienstverlening door KU Leuven Bibliotheken voor te bereiden
17 april	<i>gedeeltelijke herstart van de onderzoeksactiviteiten</i>
11 mei	herstart <i>scan on demand</i> voor erfgoed
18 mei	<i>hervatting kantoorwerk mits naleven hygiënemaatregelen</i>
19 mei	<i>besluit dat bibliotheken en leercentra ingezet zullen worden als locatie voor examens</i> KU Leuven Bibliotheken sluit aan bij RapidILL (proefabonnement)
2 juni	begin van <i>loan on demand</i> voor onderzoekers en personeel
15 juni	<i>loan on demand</i> open voor alle klanten
15 juni	<i>invoering 50/50-regel voor kantoorwerk (i.e. maximaal de helft van de werknemers aanwezig op kantoor, vraag om minstens halftijds thuis te werken indien de functie het toelaat)</i>
2 juli	virtuele personeelsdag
3 juli	oprichting werkgroep <i>seat reservation system</i> (i.e. bibliotheekbezoek toelaten mits beperkte bezetting en reservering van een werkplek)
6 juli	bibliotheken opnieuw open voor het publiek, inclusief toeristen - hygiënemaatregelen, uitrol van het reservatiesysteem

Ongewone tijden

Dienstverlening

Elektronische collectie

Net zoals in vele andere academische bibliotheken wereldwijd heeft zich gedurende de voorbije jaren ook binnen KU Leuven Bibliotheken een massale omslag voltrokken van print naar digitaal. Zo is gedurende de laatste zes jaar de elektronische collectie in omvang bijna verdrievoudigd.

Maar investeren in digitale content is niet voldoende. Er moet ook gezorgd worden voor een vlotte toegang, ook off-campus. Naast de klassieke stuiterproxy biedt KU Leuven Bibliotheken sinds 2018 de *Lean Library*-extensie aan. Eenmaal geïnstalleerd op de computer attendeert deze browserextensie de gebruiker of zijn of haar instelling toegang heeft tot de informatiebron die hij of zij wil gebruiken. Het is dus niet langer nodig om eerst de zoekinterface van de instelling te raadplegen. De cijfers geven duidelijk aan dat de gezondheidscrisis sinds maart 2020 geleid heeft tot een significant hoger gebruik van deze toepassing (Fig. 1).

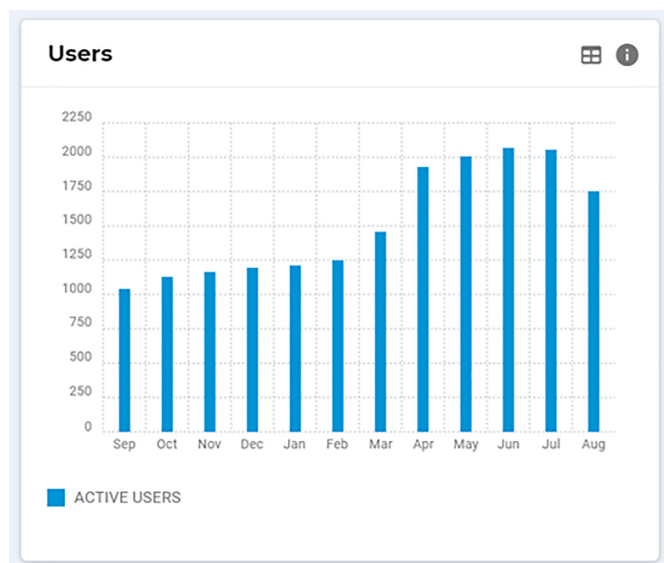

Fig. 1: Evolutie aantal *Lean Library*-gebruikers van september 2019 tot augustus 2020.

Vele disciplines konden tijdens de coronacrisis dus blijven beschikken over hun vertrouwde informatiebronnen, aangezien deze reeds aan KU Leuven Bibliotheken beschikbaar waren in een toegankelijke elektronische vorm. Wereldwijd kwam bovendien een groot aantal contentproviders hun klanten tegemoet met een uitbreiding van hun aanbod. Sommigen versoepelden tijdelijk de toegang tot hun online collecties. Andere verruimden hun toegankelijke content. De focus lag

daarbij niet alleen op het onderzoek betreffende het SARS-CoV-2 virus maar ook op e-books en andere informatiebronnen die het digitaal leren kunnen ondersteunen. Een aantal van deze toegangen zijn inmiddels alweer gesloten maar heel wat andere lopen nog. KU Leuven Bibliotheken Bibliotheekdiensten zorgde ervoor dat dit tijdelijk aanbod zorgvuldig werd bijgehouden en ter beschikking gesteld via de website. Bibliotheekdiensten kwam waar nodig bij de leveranciers ook actief tussen om problemen aan te kaarten of te wijzen op mogelijke versoepeling van toegangsrechten. Tegelijk deden ook veel meer onderzoekers en studenten beroep op de e-bronnen-helptdesk. Tussen maart en juli 2020 registreerde men 500 vragen tegenover 352 tijdens dezelfde periode van het jaar voordien.

De coronacrisis was wereldwijd ook een *wake up call* voor wat betreft de nood aan meer *Open Science* (OA). Om die reden werd er, bijvoorbeeld, door KU Leuven Bibliotheken ook extra aandacht besteed aan de voordelen en aandachtspunten met betrekking tot preprints¹ en werden de inspanningen die in recente jaren rond *Open Access* geleverd werden, onder meer via het KU Leuven Fonds voor Fair *Open Access*², extra voor het voetlicht geplaatst. *Open Access* publicaties zijn altijd gratis beschikbaar voor iedereen, dus hoe meer wetenschappelijke literatuur in *Open Access* beschikbaar wordt, hoe minder problemen er zijn met betrekking tot de toegankelijkheid van deze literatuur in crisistijden. De berichtgeving over informatiebronnen die *tijdelijk* beschikbaar gesteld werden, werd dan ook uitgebreid met berichtgeving over informatiebronnen die *ten allen tijde* beschikbaar zijn, met verwijzingen naar OA portaalsites zoals de *Directory of Open Access Books* en de *Directory of Open Access Journals*, maar ook naar OA uitgevers zoals Open Book Publishers, Punctum Books, Whiterose University Press en ontelbare andere.

Ten slotte werd ook de virtuele dienstverlening uitgebreid. Een service die in 2019 op proef werd geïntroduceerd, was de installatie van een chatbox als een extra communicatiekanaal om contact op te nemen met de bibliotheek (naast persoonlijk bezoek, telefoon of e-mail). Dit gebeurde aanvankelijk in het kader van een project rond ondersteuning inzake informatievaardigheden maar kreeg tijdens de sluiting van de bibliotheken een nieuwe functie als een meer algemeen communicatiekanaal tussen (vooral) studenten en bibliotheekmedewerkers.

Fysieke collectie

Hoewel de elektronische collectie dus voortdurend in omvang groeit, bevatten de collecties van KU Leuven Bibliotheken nog steeds een groot aantal boeken en wetenschappelijke tijdschriften (en zeker de oudere

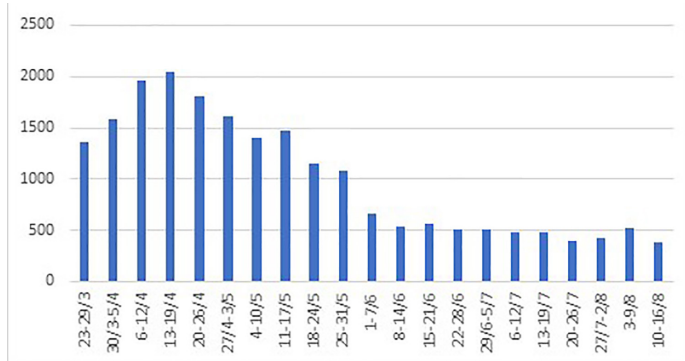

Fig. 2: Aantal completed SOD-requests per week.

jaargangen ervan) die enkel op papier beschikbaar zijn. Om ook deze titels op een vlotte manier beschikbaar te stellen, werd reeds *in tempore non suspecto* (eind 2019) gestart met documentlevering via *scan-on-demand* (SOD). Studenten en onderzoekers konden vanaf dat moment via een online-aanvraag gratis een scan uit een tijdschrift of een boek aanvragen. De collega's waren aanvankelijk wat bezorgd omdat men vreesde voor hoge aanvraagvolumes maar uiteindelijk vielen die best mee. In december 2019 liep de proefperiode ten einde en werd deze service definitief opgenomen in het aanbod.

Totaal onverwacht bleek na de uitbraak van de coronacrisis *scan-on-demand* erg geschikt om na de sluiting van de bibliotheken de dienstverlening voor wat betreft de gedrukte collectie op een aanvaardbaar peil te houden. De restricties die in het begin waren ingebouwd (maximum 30 pagina's uit tijdschriften en enkel hoofdstukken uit boeken) werden minder streng toegepast en het aantal aanvragen ging spectaculair de hoogte in.

Zodra de omstandigheden het toelieten werd bovendien opnieuw met uitlenen gestart voor materialen die daartoe geschikt zijn. Dat gebeurde eerst voor het personeel en twee weken later voor de studenten. De aangevraagde boeken worden klaargezet in een papieren zak met de naam erop van de ontlener, zodat de lezers het gebouw niet hoeven te betreden. Deze werkwijze kreeg de naam mee van *loan on demand*. Inleveren van boeken gebeurt bij voorkeur via de inleverbox.

Studenten en onderzoekers die hoofdzakelijk bezig zijn met erfgoedmateriaal verging het echter minder goed. De laatste jaren heeft KU Leuven Bibliotheken weliswaar veel inspanningen gedaan om het bibliothecaire erfgoed te digitaliseren maar toch blijkt in vele gevallen het directe contact met de bronnen onmisbaar. Met name voor studenten die bezig waren met hun eindverhandeling en werkten op bibliothecair erfgoed kwam de sluiting van de

bibliotheken hard aan. Voor het erfgoeddeel van de fysieke collecties bleek het met andere woorden nagenoeg onmogelijk om snel oplossingen te voorzien.

Interbibliothecair leenverkeer (IBL)

Aangezien wereldwijd de meeste wetenschappelijke bibliotheken tot sluiting moesten overgaan, viel ook het IBL-verkeer van fysieke documenten stil. Het softwarebedrijf Ex Libris zag hier een kans om *Rapid ILL* in de markt te zetten. Dit product maakt het mogelijk om zogenaamde '*unmediated requests*' te plaatsen, documentaanvragen die afgehandeld worden zonder bemiddeling van bibliotheekmedewerkers. Daarbij worden deelnemende bibliotheken die gelijkaardige collecties hebben ondergebracht in een korf en kunnen bibliotheken lid zijn van meerdere korven. Naar aanleiding van de coronacrisis organiseerde Ex Libris een dergelijke korf met bibliotheken met covid-19 gerelateerde collecties. Op die manier kon KU Leuven Bibliotheken een trial nemen op *Rapid ILL* en zo het nieuwe product uitproberen. Na afloop van de proefperiode besloot KU Leuven om toe te treden tot de *Rapid ILL*-community. Een aantal wetenschappelijke bibliotheken in België hebben intussen een gelijkaardige beslissing genomen, wat wellicht zal leiden tot een hertekening van IBL-verkeer in België.

Studeren

De *KU Leuven blokt*-campagne is in Leuven al jaren een traditie. Elke examenperiode verruimt KU Leuven Bibliotheken op een aantal locaties de openingsuren. Studenten die wensen te blokken kunnen de bezettingsgraad van de leercentra en bibliotheken opvolgen via de website. Leercentra zoals Agora zijn er bovendien helemaal opgericht om het leer- en studeerproces optimaal te ondersteunen. Dit academiejahr bleef dit alles beperkt tot de eerste examenperiode. Om dit tekort op te vangen werd in de junizittijd geëxperimenteerd met een virtuele

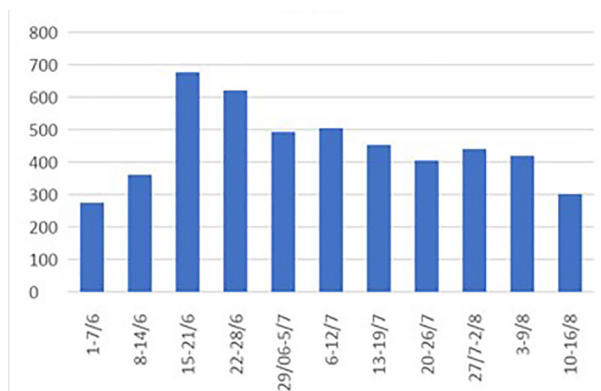

Fig. 3: Aantal voldane fysieke requests per week.

blokruimte voor KU Leuven Bibliotheken via het platform *Blackboard Collaborate*. Deze service zal ook in de derde examenperiode aangeboden worden.

Vanuit KU Leuven Studentenvoorzieningen kwam bovendien al snel de vraag om mee te werken aan oplossingen voor studenten met een thuissituatie die het hen moeilijk maakt thuis te studeren. Specifiek voor deze groep werden reeds in mei 2020 (dus ruim voor de opening van de bibliotheken voor een breder publiek) 150 studieplekken gereserveerd in Leuvense locaties van KU Leuven Bibliotheken en 70 studieplekken op locaties buiten Leuven.

Examens

Omwille van de vereiste *social distancing* werd bij de planning van de examens al vroeg duidelijk dat er een capaciteitsprobleem was. Om dit op te lossen werden al snel grote bibliotheeklocaties en het leercentrum Agora aangesproken. Deze keuze had als bijkomend voordeel dat een aantal collega's uit de bibliotheken konden ingezet worden als stewards bij het begeleiden van de studenten. Nadeel was wel dat op deze locaties moest gewacht worden met de uitrol van *loan on demand* voor studenten tot de examens voorbij waren.

Evenementen en toerisme

Als een van de meest iconische gebouwen van Leuven is de Universiteitsbibliotheek op het Ladeuzeplein niet enkel een bibliotheeklocatie maar ook een toeristische trekpleister met elk jaar meer dan 50.000 bezoekers. Sinds 2014 baat KU Leuven Bibliotheken samen met de Stad Leuven de bibliotheektoren uit. Daarin is een permanente tentoonstelling ondergebracht over het bekende oorlogsverleden van dit gebouw en van de stad in het algemeen. Toeristen nemen ook graag een kijkje in de imposante leeszaal. De sluiting van het gebouw op 19 maart 2020 betekende dat deze activiteiten stil vielen. Ook alle andere openbare gebouwen in Leuven hadden trouwens op dat moment hun deuren al gesloten. Meteen was het ook niet meer mogelijk om de beiaardkamer te bezoeken. De beiaard zelf bleef gedurende de hele lockdown wel actief en bewees op die manier opnieuw hoe verbindend dit instrument kan zijn als vertolker van gevoelens die binnen een gemeenschap leven.

In de Universiteitsbibliotheek vinden jaarlijks tientallen evenementen plaats. Ook die moesten noodgedwongen afgelast worden. Het begon met de Erfgoeddag die zou plaatsvinden op zondag 26 april 2020 en met de reizende architectuurtentoonstelling 'EU Mies Award' georganiseerd door de vzw Stad en Architectuur die voortijdig moest afgebroken worden. Maar de coronacrisis werpt haar schaduw ook uit tot ver in het

najaar. Naar aanleiding van de herdenking van de Japanse schenking aan Leuven na WO I zou dit najaar een tentoonstelling plaatsvinden met als titel *Japan's book donation to the University of Louvain - Japanese cultural identity and modernity in the 1920s*. Omwille van de onzekere situatie en de problematiek om nationale en internationale bruiklenen te regelen werd besloten om deze tentoonstelling uit te stellen tot het najaar van 2022.

Beiaard steekt slachtoffers en hulpverleners een hart onder de riem

Elke week weerklinkt op dinsdag en woensdag vanop de bibliotheektoren beiaardmuziek over de binnenstad. Tijdens de lockdown werden deze bespelingen aangepast en stond het programma helemaal in het teken van de coronacrisis. Op 17 maart 2020 werd het Italiaanse volkslied ten gehore gebracht. Het ging via een filmpje viraal in Italië! Daarna volgden nog bespelingen, ondermeer met muziek voor de hulpverleners, voor de gedetineerden van de hulpgevangenis tijdens hun wandeling en een sessie met oldies, speciaal voor de senioren die in het bijzonder getroffen waren door de lockdown.

De geleide bezoeken aan de beiaard en de geplande beiaardcantus werden noodgedwongen afgelast.

Medewerkers

Bij het begin van de lockdown heeft KU Leuven zich geëngageerd om haar medewerkers steeds zoveel mogelijk aan de slag te houden en om slechts in uiterste nood gebruik te maken van het stelsel van tijdelijke werkloosheid. Aangezien de bibliotheken en leercentra steeds verder zijn blijven functioneren, zijn alle collega's aan de slag gebleven. In overleg met de leidinggevenden ging iedereen waarvan de functie dit toeliet, telewerken. De overigen kregen indien nodig nieuwe taken. In plaats van te zorgen voor de bediening in de leeszaal werden de adviseurs bijvoorbeeld ingezet voor de afhandeling van de aanvragen voor *scan on demand* die exponentieel toenamen.

Waar voordien het gebruik van Skype voor het organiseren van vergaderen erg beperkt bleef, leerde nu iedereen de functionaliteiten van deze communicatietool kennen. Werkoverleg en beleidsvergaderingen verliepen dus haast zonder uitzondering virtueel. Om het contact met de collega's te behouden organiseren vele teams bovendien op dagelijkse of op wekelijkse basis een virtuele koffiepauze.

De uitbreiding van het telewerk betekende een grote omwenteling. Veel collega's kregen het gevoel dat ze hun werktijd efficiënter konden beheren en beter konden combineren met hun gezinsleven (dat omwille van dezelfde coronacrisis eveneens onder druk kwam). Velen misten echter tegelijk de informele contacten en de sfeer op de werkplek.

Hoe ongewoon de werksfeer tijdens de coronacrisis wel was, bleek duidelijk op jaarlijkse personeelsdag die dit jaar plaatsvond op 2 juli 2020. Ook die verliep namelijk volledig virtueel. Zo kon men deelnemen aan volgende activiteiten: een quiz over KU Leuven Bibliotheken, een online escaperoom en een 'Blind gekoppeld'-segment waarbij twee collega's uit aparte diensten in contact werden gebracht.

Projecten

De coronacrisis bood onverwacht ook de gelegenheid om enkele projecten versneld af te werken. Zo werden sommige medewerkers Behoud & Beheer van de Bibliotheekdiensten ingezet bij het inscannen van een verzameling eindverhandelingen, een project dat dientengevolge veel sneller dan verwacht afgewerkt kon worden. Een aantal medewerkers van de Stafdienst konden dan weer ingeschakeld worden bij het inhuisen en het herverpakken van de krantencollectie in de nieuw ingerichte compactus in het externe bibliotheekmagazijn van KU Leuven Bibliotheken in Haasrode. In de bibliotheek Rechtsgeleerdheid ten slotte begon men met het inscannen van oude Belgische juridische tijdschriften die tot dan toe nog niet digitaal beschikbaar waren.

Wat heeft de coronacrisis ons geleerd?

1. Ongetwijfeld had niemand het uitbreken van het SARS-CoV-2 en de gevolgen ervan kunnen voorzien. Toch is het niet zo dat elke bibliotheek even weinig voorbereid was op wat zou komen. Feit is dat de bibliotheken die het best gewapend zijn gebleken tegen de coronacrisis, hun succes vooral te danken hebben aan een reeds aanwezige robuuste digitale infrastructuur en dienstverlening. Een dergelijke uitbouw is vanzelfsprekend een werk van jaren maar blijkt nu cruciaal te zijn voor het overleven van bibliotheken als centra van wetenschappelijke informatievoorziening. 'Digitaal' heeft in dit geval zowel betrekking op de collectie als op de dienstverlening. Niet enkel de volgehouden investering in e-content werpt nu haar vruchten af maar ook de introductie van producten en diensten als de al besproken *Lean Library*-browserextensie, *scan on demand*-service en virtuele communicatiekanalen met lezers. Daarbij komt nog het feit dat een dergelijke infrastructuur een stevige onderbouw vereist, die de middelen van een bibliotheek ver overstijgen. Academische bibliotheken kunnen daarbij gelukkig terugvallen op de ICT-diensten van de instelling waarvan ze deel uitmaken. Ik heb het dan over het zorgen voor een stabiele en betrouwbare toegang tot het netwerk van de instelling, voor beveiliging van data en voor de platformen voor communicatie en samenwerking.
2. Onze bedrijfscultuur is de voorbije maanden drastisch veranderd. Telewerk heeft definitief zijn intrede gedaan en zal deel blijven uitmaken van onze werkorganisatie. Onze collega's zijn in staat gebleken om thuiswerk en de zorg voor het gezin met elkaar te combineren. Ze hebben ook blijk gegeven van meer flexibiliteit dan veel leidinggevendenden voor mogelijk hielden. Dit zal wellicht leiden tot een groter vertrouwen in deze nieuwe manier van werken.
3. Voor een verrassend grote groep onderzoekers en studenten blijkt de fysieke bibliotheekcollectie nog steeds erg belangrijk. Dit geldt met name voor bepaalde disciplines uit de humane wetenschappen en de erfgoedcollecties. De aanvragen voor *scan on demand* toonden vaak aan voor welke titels een digitale kopie erg nuttig zou zijn maar helaas nog niet beschikbaar is. Sommige bibliotheken zoals Rechtsgeleerdheid hebben van de luwe periode ook gebruik gemaakt om deze titels in te scannen. Er is dus reflectie en actie vereist over hoe ook voor deze domeinen een meer virtuele dienstverlening uitgebouwd kan worden, die tegemoet komt aan de noden van deze groep gebruikers en ervoor zorgt dat ze beter behoeft zijn in soortgelijke periodes van crisis.
4. Hoe belangrijk *open content* is voor het wetenschappelijk onderzoek is de voorbije jaren al meer dan genoeg beklemtoond. De coronacrisis heeft dit eens te meer aangetoond en onder veel ruimere aandacht gebracht. Dat de grote uitgevers inspanningen deden om de toegang tot hun collecties tijdelijk te verruimen is lovenswaardig maar doet niets af van de noodzaak om ook het achterliggende businessmodel kritisch te herdenken en meer resoluut en algemeen te kiezen voor een *Open Science*-benadering.
5. Wat lange tijd onhaalbaar bleek, werd plots een noodzaak: de massale introductie van digitaal leren. In welke mate men hierin is geslaagd, is niet het onderwerp van deze bijdrage. Feit is wel dat niet alle studenten even goed uitgerust zijn om deze overgang te maken. Daarbij gaat het zowel over de *tools* (laptop, toegang tot internet, enz.) als over de vaardigheden om ermee om te gaan. Leercentra kunnen op dit vlak een belangrijke rol vervullen om de digitale geletterdheid van zowel studenten als docenten te ondersteunen en aan te scherpen.
6. Momenteel bereiden docenten zich volop voor op het academiejaar 2020-2021 aangepast aan de maatregelen tegen COVID-19. Ze kunnen daarbij zoals steeds rekenen op ondersteuning vanuit KU Leuven Bibliotheken. Bijvoorbeeld: Wanneer

aan een vak een uitgebreide leeslijst verbonden is, zorgt de bibliotheek ervoor dat deze literatuur nu zoveel mogelijk digitaal beschikbaar is - hetzij door de aanschaf van elektronische collectie, hetzij door het inscannen van de nodige fysieke bronnen en het beschikbaar stellen van deze gedigitaliseerde versie via digitale platformen zoals de leeromgeving *Leganto*.

De toekomst

1. Wat langs alle zijden wordt bevestigd, wordt intussen ook door de feiten bewezen: de coronacrisis is nog lang niet voorbij en zal wellicht blijven duren zolang er geen vaccin tegen het virus beschikbaar is. Intussen gaan we een tijdperk tegemoet waarin het virus in golven zal heropflakkeren en dan weer zal luwen. De heropening van de bibliotheken na de lockdown is daarom slechts een eerste fase in deze crisis. We zullen onze dienstverlening en werkorganisatie wellicht nog meermaals moeten aanpassen aan de situatie van het moment. Dat gebeurt best aan de hand van een typologie, bijvoorbeeld op basis van een kleurencode, gaande van groen (weinig of geen besmettingsgevaar) tot rood (grote kans tot besmetting). Voor elke kleur is er nood aan een draaiboek, met de beschrijving van de aangeboden dienstverlening en de te nemen maatregelen. Dit betekent dat er nog heel veel werk aan de winkel is. Tegelijk kan wel gebruik gemaakt worden van de ervaringen die tot nu toe zijn opgedaan. Opnieuw zijn het de vele investeringen die in het verleden werden gedaan die nu ten volle hun nut bewijzen. Zo beschikt KU Leuven Bibliotheken momenteel over een vijfduizendtal werkplekken. De meeste locaties zijn momenteel uitgerust met een systeem van toegangscontrole. Dit systeem werd onlangs gekoppeld aan een reservatiesysteem zodat het in de toekomst mogelijk zal zijn om

zonder al veel problemen over te schakelen van bijvoorbeeld een 20%- naar een 50%-bezetting en terug, naar gelang de omstandigheden dit vereisen. Voor wat de gedrukte collectie betreft zullen *scan on demand* en *loan on demand* de basisingrediënten blijven.

2. De coronacrisis is een wereldwijd gegeven met verstrekende gevolgen op economische, sociale en tal van andere vlakken. Nu reeds wordt volop gespeculeerd over de vraag in welke mate deze crisis ons leven blijvend zal veranderen. Het lijkt geen twijfel dat dit ook geldt voor de instellingen waaraan wetenschappelijke bibliotheken als KU Leuven Bibliotheken verbonden zijn. Ik had het eerder al over versnelde trends betreffende onderzoek en onderwijs. Die zullen zeker ook leiden tot nieuwe noden op het vlak van wetenschappelijke informatievoorziening en onderwijsondersteuning. Misschien zullen universiteiten genoodzaakt worden om hun investeringen op lange termijn te herzien. Zal er bijvoorbeeld nog nood zijn aan nieuwe grote auditoria? Misschien wordt het ook nodig om een meer doorgedreven riskmanagement te voeren, waarbij beter rekening gehouden wordt met rampen als corona.

Onze toekomst is plots veel onzekerder geworden.

Dirk Aerts

KU Leuven Bibliotheken
Mgr. Ladeuzeplein 21
3000 Leuven
016-32 46 02
dirk.aerts@kuleuven.be
www.bib.kuleuven.be

Augustus 2020

Noten

1. Mesotten, Laura; Berckmans, Jolien. Interview: To preprint or not to preprint? KU Leuven researchers share their thoughts on the (dis)advantages of preprint publishing. KU Leuven Open Science, May 2020 [online] <<https://www.kuleuven.be/open-science/what-is-open-science/scholarly-publishing-and-open-access/schol-pub/interview-preprints>> (geraadpleegd op 06-12-2020)
2. Open Access @ KU Leuven. KU Leuven Open Science [online] <<https://www.kuleuven.be/open-science/what-is-open-science/scholarly-publishing-and-open-access/open-access-kuleuven>> (geraadpleegd op 06-12-2020)